

Силабус курсу Ісламська теологія і культура	
Освітній ступінь – магістр Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 031 Релігієзнавство Освітньо-професійна програма «Релігієзнавство» Кількість кредитів – 3	
Рік підготовки, семестр – 1 рік 4 місяці, 3 семестр Компонент освітньої програми: вибірковий	
Дні занять: згідно з розкладом занять Консультації: згідно з графіком індивідуальної роботи	
Мова викладання: українська	

Керівник курсу

д.і.н., проф. Бистрицька Елла Володимирівна, Ільхам Мірадж

Контактна інформація: elherman@ukr.net 0672578284, merazhov@gmail.com

Опис дисципліни

Дисципліна «Ісламська теологія і культура» має на меті дати студентам наукове обґрунтування ісламу як ідеологічної системи, що історично формувалася й нині функціонує, систематизувати знання про зміст і форми ісламського віровчення, його морально-етичну концепцію, з'ясувати напрямки розвитку мусульманської культури.

Теми	Результати навчання
Змістовий модуль 1.	
Тема 1–2. Історія зародження та розвитку ісламу як світової релігії.	Знати джерела та історико-культурні передумови виникнення ісламу. Проблему походження і генезу раннього ісламу в історіографії. Коран і кораністика. Основні напрямки в ісламі: сунізм, шіїзм та їх напрямки та течії. Географія поширення ісламу. Карта сучасного «мусульманського світу»: регіони

	<p>розповсюдження ісламу, чисельність і етнічна приналежність його прихильників. Критерії приналежності до духовного світу ісламу. Фактор спадкоємності у становленні та розвитку ісламського соціокультурного комплексу. Багатоликі регіональні прояви мусульманської релігії та загальноісламські принципи, духовні орієнтири та цінності, що об'єднують мусульман та відрізняють іслам як ідеологічну систему від інших релігій. Інтеграційний потенціал ісламу і його культурно-цивілізаційна функція.</p>
<p>Тема 3–4. Основи світогляду та віровчення в ісламі.</p>	<p>Аналізувати мусульманську ідейно-релігійну концепцію коранічних одкровень. Історія створення і «канонізація» тексту Корану. Способи формування коранічних текстів і роль праведних халіфів у кодифікації Корану. Османова редакція Корану. Редагування коранічних текстів та ідейно-політична боротьба, зумовлена цим процесом. Подальші літературні композиції та уніфікація коранічного тексту: усунення різночитань і різнописань. Текст Корану: структура і загальна характеристика змісту. Коранічні сюжети та образи, запозичені із Біблії. Коран як історико-літературна пам'ятка, яка відзеркалює розвиток традиційних форм релігійного життя Близького Сходу. Соціальна етика Корану. Принцип поділу Корану на сури: сури «мекканські» і сури «мединські». Хронологія тексту, її умовний характер (традиційна схема і датування, що було закріплене мусульманськими екзегетами; версії і детальні хронології сучасних дослідників). Коран як історичне джерело. Мова Корану: стилістика, римована ораторська проза. Коранічна екзегетика тафсир і найбільш відомі твори цього жанру. Структура тафсирів. Європейська традиція наукового дослідження тафсирів. Історія друкованих видань Корану. Від ранньолатинських перекладів до сучасних науково-критичних перекладів на європейські мови (Р. Белл, Р. Блашер, Р. Парет, А. Арберрі). Історія перекладів</p>

	Корану в Україні. Довідкова література з коранознавства: конкорданси, енциклопедії, словники, покажчики, бібліографічні довідники тощо. Проблема залежності Корану й Суни.
Змістовий модуль 2.	
Тема 5–6. Ісламські ритуали поклоніння та їх зміст.	Знати навчання про “п’ять стовпів віри” (аль-аркан аль-хамса, або аркан аль-іслам): сповідання віри (шахада), канонічна молитва (саят), піст (саум), обов’язкова милостиня (закят), паломництво в Мекку (хаджж). Порядок підготовки до молитви і її здійснення. Поняття ритуальної нечистоти (джанаба) і очищення (тахара). Заклик на молитву (азан). Особиста й колективна молитва. П’ятнична молитва. Хутба – п’ятнична проповідь й її роль в ідейно-політичній орієнтації віруючих. Додаткові й добровільні молитви. Піст, правила його дотримання, визначення його строків і часу доби. Обов’язкова милостиня, її соціальна сутність, розмір і порядок збору. Садака як доброхітна милостиня. Егалітаристські тенденції в ісламі. Паломництво, його строки, обряди й звичаї. Ритуали хаджжу як “амальгама пережитків язичництва й нової обрядовості” (А. Масі). Культ Кааби і його корінь. Умра – мале паломництво.
Тема 7–8. Морально-етичні концепції ісламу.	Розкрити моральні цінності в Корані. Свобода совісті та віросповідання. Становище жінки в ісламі. Сімейні цінності. Заборони в ісламі: іновірцям вступати до святих місць ісламу, харчові, алкоголю, азартних ігор, зображень людини й тварин, лишку (позичкового відсотка). Ісламська концепція чистоти та охайності. Покарання за аморальні та гріховні вчинки. Покарання за крадіжку.
Тема 9–10. Мусульманська культура.	Проаналізувати мусульманські свята. Два головних мусульманських свята: велике свято жертвоприношення (‘ід аль-адха; курбан-байрам) і свято розговіння (‘ід аль-фітр, ураза байрам і ін.) як невід’ємна частина обрядів паломництва і посту.

	Обряди, що супроводжують мусульманські свята. Мусульманські обряди, пов'язані із сімейно-шлюбними відносинами і життєвим циклом (народження дитини, обрізання, весілля, похорон тощо). Культурно-обрядові центри ісламу. Мечеть (масджид; джами') — багатофункціональний релігійно-культурний і просвітительський центр. Формування основних елементів мечеті і їхнє призначення (мінарет, михраб, минбар, місце для ритуальних омовінь). Поліформність традицій мусульманської архітектури. Медресе, їхні функції й програми навчання. Система передання знань у мусульманському світі. Вакфи як основне джерело існування культових установ
--	---

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК-2	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК-8	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК-9	Цінування і повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК-10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК-11	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
СК-1	Здатність критично осмислювати проблеми у сфері релігієзнавства і на межі галузей знань, аналізувати наукові здобутки та результати релігієзнавчих напрямів і шкіл.
СК 3	Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення у галузі релігієзнавства, розв'язувати сучасні релігієзнавчі проблеми.
СК 4	Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування емпіричних даних та теоретичного матеріалу з використанням усталених і новітніх методів релігієзнавства.
СК 5	Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі релігієзнавчого знання.
СК 12	Здатність застосовувати багатоманіття методологій релігієзнавства при вивченні феномену релігії.
СК 13	Здатність виявляти сучасні тенденції співіснування різних релігій і конфесій в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу.
РН-1	Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, конструювати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку і професійного самовдосконалення.

PH-3	Застосовувати сучасні методики і технології, володіти способами інформаційно-описової діяльності, систематизування даних, структурування, опису предметної сфери.
PH-5	Вміти виявляти потенційні зв'язки предметних знань релігієзнавства і застосовувати їх у процесі аналізу актуальних суспільних проблем.
PH-7	Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями та школи класичного і сучасного релігієзнавства.
PH-10	Приймати ефективні рішення при розв'язанні складних задач і проблем релігієзнавства та у ширших контекстах, зокрема в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

Літературні джерела

1. Аллама Абу Аль Аля Махуди. Основы ислама. Симферополь: Эра, 2002. 80 с.
2. Айронсайд Г. А. Комментарии на книги малых пророков. Ровно: Живое слово, 2008. 307 с.
3. Арифов Сейран. Джихад. К., 2020. 712 с.
4. Арифов Сейран. Шариатская политика. К., 2020. 362 с.
5. Віровідступництво в ісламі: історичний аналіз та аналіз з точки зору Писання / Таха Джабір аль-Альвані. Рівне, 2020. 32 с.
6. Еремеев Д.Е. Ислам: образ жизни и стиль мышления. М., 1990
7. Журавский А.В. Ислам. М. : Весь мир, 2004. 223 с.
8. Ислам: Мораль и принципы ислама; шахиды, шииты, вакхабиты, моджахеты, сунниты и другие течения в исламе: законы шариата; словарь основных терминов и понятий ислама. Минск: Современное слово, 2004. 285 с.
9. Ислам. Энциклопедический словарь. / ред.. Л. В. Негря. М. : Наука. Гл. ред. науч. лит.-ры, 1991. 315 с.
10. Ислам і Євроінтеграція. / За ред.. А.Колодного. К., 2006. 213 с.
11. Ислам: історія, сутнісні виміри та сучасні тенденції. К., 2008. 292 с.
12. Ислам: енциклопедичний словник. Істагілов С.В., Козловський І.А., Халіков Р.Х., Якубович М.М. Київ, 2021. 432 с.
13. Ісмагілов І. Макасид аш-Шаріа в сунітській та шіїтській традиціях: компаративний аналіз. К., 2021. 200с.
14. Коран: переклад смислів українською мовою / переклад М. Якубовича. Istanbul-Mayıs, 2018. 630 с.
15. Крымский А. Е. История мусульманства. М.: Жуковский : Кучково поле, 2003. 463 с.
16. Кучер О. Н. Ислам. Р/Д: Феникс; Х.: Торсинг, 2004. 286 с.
17. Лобазов П. К., Невшупа А. М. Мусульманская мораль: Путеводитель по Корану. Х.: Бурун и К., 2011. 159 с.
18. Максуд Р. Ислам. М., 2002.
19. Матвеев К. П. История ислама. М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. 255 с.
20. Ярош О. Ислам у публічній сфері: теорії та суспільні практики. К., 2020. 76 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів та відповідно до критеріїв якості знань). Перескладання модуля відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються не більше 8 балів. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1 (тема 1–4) – усне опитування, рецензії, робота з джерелами, есе, тести	32
Змістовий модуль 2 (тема 5–10) – усне опитування, рецензії, робота з джерелами, есе, тести	48
Підсумковий контроль – творче завдання, тести	20

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних і семінарських робіт.
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MOODLE